

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 6
van **FREYA PERDAENS**
datum: 3 juli 2019

aan **KOEN VAN DEN HEUVEL**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Blauwalgen - Maatregelen

In Mechelen werden in de Eglegemvijver (Hombeek) blauwalgen aangetroffen in een staal van 24 juni 2019. In afwachting van het controlestaal wordt waterrecreatie ontraden voor jonge kinderen, ouderen en personen met gedaalde weerstand. Over heel Vlaanderen kunnen ook watersportwedstrijden vaker niet doorgaan wegens blauwalgen.

Blauwalgen of cyanobacteriën leven in zoet water en kunnen dus ook voorkomen in zwembadvisers en in vijvers waar gesurft wordt en andere watersporten worden beoefend. Ze groeien het best in warm water en komen vooral tijdens warme zomers tot bloei, net wanneer veel mensen willen genieten van recreatie in en op het open water. Cyanobacteriën groeien vooral in water dat veel voedingsstoffen (nutriënten) bevat, zoals stikstof- en fosforverbindingen, bijvoorbeeld door uitgespoelde meststoffen. In de eerste plaats worden dieren ziek, zoals watervogels. Zwemmers en watersporters kunnen worden blootgesteld aan te hoge concentraties toxines, zowel door het inslikken van water als door contact met de drijfslag via de huid of de ogen. Vooral (kleine) kinderen zijn gevoelig voor vergiftiging door hun snellere stofwisseling, en doordat zij vaker water inslikken bij het spelen en het zwemmen. Ook honden lopen risico omdat zij met open muil zwemmen.

De nieuwe Europese Zwemwaterrichtlijn verplicht de Vlaamse overheid om maatregelen te nemen als er gevaar is door de bloei van cyanobacteriën.

Om de twee weken worden er in opdracht van de afdeling Toezicht Volksgezondheid stalen van het water genomen om de kwaliteit ervan te kunnen beoordelen. Dat gebeurt door de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Daarbij controleert de stalennemer ook het recreatiewater met het blote oog. Hij controleert de kleur, de helderheid en de geur van het water. Maar hij kijkt ook of er dode vissen of watervogels zijn.

Als er een drijfslag wordt opgemerkt in een zwem- of recreatievijver, zal de burgemeester op advies van Toezicht Volksgezondheid een zwem- of recreatieverbod uitvaardigen dat geldt tot de waterkwaliteit opnieuw genormaliseerd is. Genormaliseerd betekent dat de concentratie aan giftige stoffen, met name de microcystines, onder een niveau van 20 microgram per liter gedaald is.

Op korte termijn gelden maatregelen om de gezondheid van de baders en de watersporters te beschermen, in de eerste plaats door het instellen van een zwemverbod of door het geven van een waarschuwing aan het publiek. Op langere termijn gaat het over maatregelen op het vlak van milieu. De Europese Zwemwaterrichtlijn legt de

Vlaamse overheid ook op om voor elk zwemwater een zwemwaterprofiel op te maken. Die zwemwaterprofielen moeten nagaan wat de mogelijke bronnen van verontreiniging van het zwemwater zijn. De profielen vormen de basis voor het nemen van beheermaatregelen, als dit nodig blijkt. Een zwemwaterprofiel kan ook helpen om de oorzaken te vinden van bijvoorbeeld algenbloei, en kan zo leiden tot het nemen van gepaste maatregelen.

In de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening, Energie en Dierenwelzijn van dinsdag 23 april 2019 werd in antwoord op vragen om uitleg van mevrouw Elke Wouters en de heer Johan Danen het volgende meegedeeld: "Deze zomer wordt ook nog een afsprakenkader met een taakverdeling voor de vaststelling, opvolging, monitoring en rapportering van blauwalgen in waterlopen voorzien." In antwoord op een eerdere schriftelijke vraag (nr. 127 van 28 november 2018) werd al aangegeven dat een werkgroep zou samenkomen voor de uitwerking van het reactieve kader voor de aanpak van blauwalgenbloei. De beoogde output werd als volgt omschreven:

- de uitwerking van een afsprakenkader over de vaststelling, opvolging, monitoring en rapportering van cyanobacteriën in waterlopen, kanalen en waterwegen;
- de verfijning van het juridische kader m.b.t. de bevoegdheden buiten de vergunde zwemwateren en erkende recreatiewateren;
- kennisopbouw m.b.t. de risico's verbonden aan verschillende watergebruiken (recreatie, landbouw, natuur, drinkwater...) en de uitwerking van een normenkader voor de instelling van gebruiksbeperkingen/gebruiksverboden;
- de uitwerking van een afsprakenkader voor de instelling en opheffing van watergebruiksbeperkingen ten gevolge van cyanobacteriënbloei;
- communicatieafspraken m.b.t. de aanwezigheid van cyanobacteriën en de ingestelde gebruiksbeperkingen.

1. Kan de minister een overzicht geven van de tweewekelijkse stalen m.b.t. blauwalgen in de Eglegemvijver Hombeek voor de periode 2016-2019 en de overschrijdingen van de limiet?
2. Kan de minister een overzicht geven van de tweewekelijkse stalen m.b.t. blauwalgen van de andere plaatsen waar blauwalgen werden vastgesteld voor de periode 2016-2019 en de overschrijdingen van de limiet? Graag een overzicht per provincie. Werd er een (stijgende) trend vastgesteld? Is er ook een (stijgende) trend van verbodsbepalingen op recreatie of watersportbeoefening te merken?
3. Hoeveel zwemverboden werden in de periode 2016-2019 uitgevaardigd, en hoe lang duurde het gemiddeld vooraleer de microcystines opnieuw onder een niveau van 20 microgram per liter daalden en het zwemverbod kon worden opgeheven?
4. Cyanobacteriën groeien vooral in water dat veel voedingsstoffen bevat, zoals stikstof- en fosforverbindingen, bijvoorbeeld door uitgespoelde meststoffen.

Is er een link te zien tussen het moment dat velden bemest worden en de positieve stalen binnen de uitgevoerde onderzoeken?

5. Kan de minister een update geven met betrekking tot de uitwerking van een afsprakenkader over de vaststelling, opvolging, monitoring en rapportering van cyanobacteriën in waterlopen, kanalen en waterwegen? Kan de minister ook een update geven van de andere vier punten die als output van de werkgroep voor de aanpak van blauwalgenbloei werden bepaald?

6. Kan de minister een overzicht geven van de zwemwaterprofielen die voor elk zwemwater werden opgemaakt om te voldoen aan de Europese Zwemwaterrichtlijn? Welke bronnen van verontreiniging werden daarbij vastgesteld? Welke beheermaatregelen werden genomen?

ANTWOORD

op vraag nr. 6 van 3 juli 2019
van **FREYA PERDAENS**

1. In de periode 2016-2019 werden in de Eglegemvijver bij geen enkele staalname cyanobacteriën (blauwalgen) vastgesteld. Een overzicht van de bacteriologische resultaten staat op <https://kwaliteitzwemwater.be/nl/eglegemvijver-hombeek-mechelen>.

2. Het gevraagde overzicht vindt u in bijlage.

Ondanks schommelingen is er een duidelijk stijgende trend zichtbaar in zowel het aantal ingestelde verboden als in het aantal locaties waar cyanobacteriën worden vastgesteld.

3. Tussen 2016 en 6 augustus 2019 werden 73 zwem- of recreatieverboden ingesteld wegens de aanwezigheid van cyanobacteriën in de officiële zwem- en recreatievijvers. De duur van dit verbod varieerde van 2 tot 66 dagen. Gemiddeld duurt het 13 dagen voordat het verbod kan worden opgeheven.

4. Cyanobacteriën komen vooral voor in warm, stilstaand en nutriëntrijk water. De bloeiperiode is dus voornamelijk in de periode van eind juli tot eind september. Er is geen link met de periode van bemesting.

5. Binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) werd een afsprakenkader uitgewerkt voor cyanobacteriën in waterlopen, kanalen, waterwegen en openbare vijvers. Het kader beschrijft de meldings-, waarschuwings-, opvolgings- en monitoringsprocedure bij een blauwalgenbloeï, bevat afspraken over de instelling van maatregelen (gebruiksbeperkingen) en over communicatie naar de watergebruikers en het geeft aan welke instantie waarvoor instaat.

Een verdere verfijning van het juridische kader m.b.t. de bevoegdheden buiten de vergunde zwemwateren en erkende recreatiewateren bleek niet nodig.

In functie van verdere kennisopbouw en het aftoetsen van de mogelijkheden om op termijn tot een verdere differentiatie van de veiligheidsnormen te komen, wordt onderzoek naar het effect van het gebruik in de landbouw van water besmet met gifstoffen van blauwalgen (o.m. door de Universiteit Gent) opgevolgd.

Het instellen en opheffen van de watergebruiksbeperkingen gebeurt door de burgemeester of gouverneur vanuit zijn/haar bevoegdheid om op te treden bij ernstige verstoring van de openbare rust, bedreiging van de volksgezondheid en andere noodgevallen (artikel 134 Nieuwe Gemeentewet, artikel 128 Provinciewet). Wanneer een staal potentieel toxische blauwalgen bevat, wordt een zwem-, recreatie- en/of captatieverbod ingesteld in een zone van 100 m rond de drijfslag. Het verbod wordt pas opgeheven wanneer de drijfslag verdwenen is en het gehalte aan microcystines onder de veiligheidsnorm ligt (afgeleid van de WHO-richtwaarden).

Het afsprakenkader stelt dat de waterbeheerder via zijn communicatiekanalen communiceert naar de watergebruikers. Een ontwerp waarschuwbord werd beschikbaar gesteld. Tevens werd de website www.blauwalgen.be gelanceerd, met o.m. het overzicht van de vastgestelde blauwalgenbloeien.

6. De zwemwaterprofielen zijn raadpleegbaar op de website www.kwaliteitzwemwater.be en aan elk zwemwater hangt ter plaatse een niet technische samenvatting van dit profiel uit. Bijna alle zwemwateren in Vlaanderen worden alleen gevoed door grondwater en de mogelijke bronnen van verontreiniging zijn dan ook altijd lokaal, zoals bijvoorbeeld de aanwezigheid van watervogels en afspoeling na hevige neerslag. Deze mogelijke bronnen zijn gecommuniceerd met de uitbaters van de zwemwateren die verantwoordelijk zijn voor het nemen van eventuele beheersmaatregelen. Wegens de overwegend uitstekende zwemwaterkwaliteit van de verschillende locaties zijn er meestal helemaal geen maatregelen nodig.

BIJLAGE

Overzicht